

ETNOLOGISKA INSTITUTIONEN VID ÅBO AKADEMI

3. Sovrum

I vilket rum i huset hade man sängarna placerade förr i tiden? Var det någon skillnad vem som sov var? Sov t.ex. barn, ungdomar och vuxna på särskilda platser? Var sov de allra minsta barnen (vagga, säng eller med föräldrarna)? Var sov husbondefolket (speciell sängplats, kammare)? Var sov tjänstefolket? Var sov främmande (speciell sängplats, kammare)? Var ordnades sängplats åt kringvandrande personer (rotehjon och dyl.)?

Varierade sängplatserna på något sätt under olika årstider (t.ex. översängarna oanvända på sommaren)? Sov någon i särskilda sov-kammare om sommaren? Ungefär vid vilket årtal började man sova i kammare året om? Vilka sov där? Har någon sovit bakom ugnen? När senast i så fall? Har det förekommit att man har använt **kläd-bodar** eller dylikt som sommarsovplats? När om året flyttade man dit och hur länge sov man där? Vem sov där? När sov någon där senast? Hurudana sängar hade man i **bodarna**? Hurudana sängkläder användes där? Var sängarna bäddade på samma sätt som in-ne i stugan?

Hur sov man på **fiske- och jaktfärder** och hurdana sängkläder använde man?

Vad hade krigen för betydelse för sängkläderna (använde man t.ex. vetemjölssäckar som dynvar)?

Rita om möjligt skisser över kammare och bodar med sängarnas placering angiven.

4. Sovanor

Vid vilken tid (klockslag) gick man till sängs om sommaren? Vilken tid om vintern? Fick barnen vara lika länge uppe som de vuxna? Fanns det några speciella dagar då man skulle vara uppe särskilt länge eller stiga upp extra tidigt (t.ex. nyårsafton)? Vem gick och lade sig senast på kvällen? Vem i gården steg upp tidigast? Varierade tidpunkten när man steg upp på mornarna efter årstiden? Hur påverkade arbetet sovtiderna (vid slätter och dyl.)?

Ifall Ni har fotografier av sängar, sovruminteriörer och liknande lånar vi dem gärna för kopiering. Efter kopieringen återsänder vi originalen till Er.

FRÅGELISTA NR 45
SÄNGAR, SOVPLATSER OCH SOVVANOR

SÅNGAR, SOVPLATSER OCH SOVVANOR

1. Sängar

A) Huruudana sängar fanns det i Ert barndomshem? Beskriv hur de såg ut och hur de var placerade i rummet. Förekom det väggfasta sängar? Har man haft tvåvåningssängar (se nedan 2A-B)? Har **tvåvåningssängar** (dvs. två sammanbyggda sängar efter varandra) förekommit? Har sängarna kallats något speciellt efter sin placering i rummet (t.ex. dörrsängen, innersängen)? Berätta hur sängtyperna har förändrats, vad hade man för och vad kom senare. Har det förekommit **utdragsängar** och **-soffor**? När kom dessa? Har man använt så kallade **hetekasängar** och när kom de? När kom **bäddsofforna**? Har det förekommit att man sovit på soffor, britsar och liknande? Berätta närmare härom.

Rita gärna en enkel skiss över rummet där sängarna var placerade samt den övriga inredningen. Markera norr på skissen med en pil.

B) Huruudana **sängkläder** hade man i Er barndom? Beskriv hur sängarna var bäddade. Var det någon skillnad på bäddningen vardag och helgdag. Hur var **bröllopsängen** bäddad? Hade barnannorlunda bäddat än vuxna? Varierade sängkläderna efter årstiden? Beskriv om möjligt sängklädernas material, mönster och fyllning. Hur ofta byttes de? Vad hade man för underlag i sängarna? Förändrades sängkläderna på något sätt när man började använda nyare sorts sängar? När började **påslakanen** komma? Berätta hur sängkläderna har förändrats under Er tid.

2. Hög- och lågsängar

A) Har man haft **hög- och lågsängar** i Er hemtrakt? Beskriv hur de såg ut och var i rummet de var placerade. Har det funnits dubbla hög- och lågsängar, dvs. med sammanlagt fyra sovplatser? Har **trevåningssängar** förekommit? Vad kallades hög- och lågsängarna och deras olika delar (de olika våningarna, ugnssäng osv.)? Var dessa sängar målade? I vilken eller vilka färger då? Beskriv hur de var byggda och om det fanns någon utsmyckning på dem. Hur

kom man upp till översängarna? Har det förekommit att man har haft en bräda el.dyl. för översängen så att barnen inte skulle falla ner? Såg hög- och lågsängarna likadana ut i bondgårdar och småstugor? Vad kallades hos Er mellanrummet mellan hög- och lågsängarna och spisen? Har det funnits en tredje översäng som gick in bakom ugnen? Vad kallades den? Hade man någonting under sängarna, t.ex. luckor? Hade man hyllor inne i sängarna att ha saker på? Ungefär vid vilken tid (årtal) slutade man sova i hög- och lågsängarna eller avlägsnade man dem? Vad kom istället på deras plats? Huruudana sängar ersattes de med? Hade man andra sängar samtidigt som hög- och lågsängarna? Var placerade man dem? Hur många personer rymdes samtidigt att sova i hög- och lågsängarna? Var det någon skillnad på vem som sov var i hög- och lågsängarna? Sov t.ex. ungdomar och vuxna på särskilda platser?

Rita gärna en skiss över rummet där hög- och lågsängarna fanns och märk ut deras placering. Markera norr med en pil.

B) Beskriv noggrant vad man hade för **sängkläder i hög- och lågsängarna** (bolster, dynor, vepor, lakan, dynvar, filter, täcken, ryor, ranor, fallar). Berätta om deras material, mönster och fyllning. Hade man skinnfällor eller ryor i sängarna? Vad var bolster och dynor fyllda med och hur ofta byttes fyllningen? Hade man löshalm i botten på sängarna? Varierade sängkläderna med årstiderna? Brukade man ha sängarna riktigt fint uppbäddade någon gång och hur såg de då ut? När gjorde man det? Hur var bröllopsängen bäddad? Hade man högt bäddat under huvudet i hög- och lågsängarna? Hade barn annorlunda bäddat än vuxna? Hur såg sparlakanen ut och hur var det upphängt? Har man haft olika sparlakan sommar och vinter? Hade man ett sparlakan för varje säng, eller kunde man ha ett som var gemensamt för både över- och undersängen? Hade man en s.k. handduk el. handkläde upphängd mellan hög- och lågsängarna och hur såg den ut i sådana fall? Kunde man använda samma sängkläder i hög- och lågsängarna och t.ex. i utdragsängar och soffor? Eller måste man förändra dem eller skaffa nya? Var det någon skillnad i hög- och lågsängarnas bäddutrustning sedan man hade slutat använda dem som sovplatser?

Beskriv så detaljerat som möjligt hur hög- och lågsängarna var bäddade i vardagslag och vid högtider.